

rationibus (Osee II, 20, 19). Si non fecit ille quod sponsus, si non tanquam sponsus amavit, si non zelatus est tanquam sponsus, noli acquiescere sponsam te arbitrari.

10. Itaque, fratres mei, si per abundantem refec-tionem magni patrisfamilias domus esse probamur, si templum Dei per sanctificationem, si civitas summi regis per socialis vitæ communionem, si sponsa immortalis sponsi per dilectionem, puto, jam non est quod dicere verear nostram esse solemnitatem. Nec miremini quod in terris agitur hæc celebritas, siquidem agitur et in cælis. Nempe si (ut Veritas ait, et non potest non esse verum) super uno peccatore pœnitentiam agente gaudium est in cælis, etiam angelis Dei (Luc. xv, 10), non est dubium quin sit eis hodie gaudium multiplex super jam multo peccatore pœnitentiam agente. Adhuc amplius vultis audire? Etiam gaudium Domini, fortitudo nostra (II Esdr. viii, 10). Collætetur ergo angelis Dei, congaudeamus Deo, et in gratiarum actione præsens solemnitatis agatur, quia quanto nobis domestica, tanto amplius debet esse devota.

SERMO VI.

De reverentia sacris locis debita.

1. Domestica nobis celebritas dedicatio domus nostræ; magis autem domestica nostra ipsorum dedicatio est. Nostra siquidem illa aspersio, nostra illa benedictio, nostra consecratio fuit, quæ per manus sanctorum celebrata pontificum, etiam hodie anniversario reditu votivis laudibus ad memoriam revocatur. Numquid de lapidibus cura est Deo? Non parietes dicunt, sed homines: *Ipsi enim cura est de nobis* (I Petr. v, 7). Unus homo erat Jacob, et dormiens vidit descendentes angelos et ascendentes. Parum est hoc; etiam Dominum angelorum adesse testatus est, dicens: *Vere Dominus est in loco isto et ego nesciebam* (Gen. xxxviii, 12, 16). Miratur enim gratiam, et dignationis magnitudinem expavescit. Quam terribilior est iste locus, quam evidentius certiusque Dominus est in loco isto, ubi nimirum non modo duo aut tres, sed tam multi in ipsius congregati nomine perseverant! Nemo jam nesciat, nemo vestrum ignoret. Siquidem non accepimus spiritum mundi hujus, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo data sunt nobis (I Cor. ii 12). Terribilis plane locus, et dignus omni reverentia, quem fideles viri inhabitant; quem angeli sancti frequentant (80*); quem sua quoque præsentia Dominus ipse dignatur.

2. Quomodo enim tantus patriarcha nescire potuerat quod non esset locus ubi non esset Deus? Sed forte aliud esse miratus est, ubi ait: *Vere Dominus est in loco isto*. Ibi vere est et vere Dominus est, ubi in ejus nomine angeli simul et homines

(80*) Huc spectare videtur Joannes Ermita in lib. 2 de Vita S. Bernardi, num. 7, ubi ejus verba refert ex sermone in dedicatione ecclesie habito:

congregantur. Licet enim in omni loco sit, qui nullo clauditur loco, signanter tamen dicimus: *Pater noster, qui es in cælis* (Matth. vi, 9), quod aliter illic et proprio quodam modo præsentem se exhibeat, non quidem ipse diversus, sed diversa distinguens. Est ergo in omni loco, omnia universaliter continens, omniaque disponens; sed longe tamen aliter atque aliter. Apud homines malos est præstans atque dissimulans; apud electos homines operans et servans; apud superos pascens et cubans; apud inferos arguens et damnans. Facit solem suum oriri etiam super malos: sed ubi malorum interim dissimulatio **1083** est, quodam modo veritas non est. Itaque, si dicere licet, apud impios est in dissimulatione; apud justos in veritate; apud angelos in felicitate; apud inferos in feritate sua, Durum vobis sonat quod de feritate dixi? ego vero et iram vereor, et furorem. *Domine, ne in furore tuo arguas me* (Psal. vi, 2). etc. Vere, inquit, *Dominus est in loco isto*. Ubi enim pluit super justos et injustos, pater est, et Pater misericordiarum, exspectans homines ad pœnitentiam. Ubi damnat obstinatos, iudex, est, et horrendum est incidere in manus Dei viventis (Hebr. x, 31); ubi cubat, sponsus est: et beata anima quam introduxerit in cubiculum suum.

3. Cæterum in loco isto vere Dominum est, si tamen serviamus ei in spiritu et veritate. Non enim vere Dominus erat apud eos quibus dicebat: *Quid vocatis me, Domine, Domine; et non facitis quæ dico?* (Luc. vi, 46). Testantur sacre litteræ in paradiso olim positum primum Adam ut operaretur et custodiret illum (Gen. ii, 15). Sic secundus Adam in ecclesia sanctorum, in congregatione suorum, in horto deliciarum: siquidem deliciae suæ esse cum filiis hominum; ita, inquam, et ipse Dominus est in loco isto, ut operetur atque custodiat. Alioquin sicut: *Nisi Dominus ædificavit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam*; sic nihominus: *Nisi ipse custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam* (Psal. cxxvi, 1). Porro angelos ascendentes et descendentes esse in loco isto, patriarchalis ipsa visio manifestat: ascendentes, ut videant faciem Patris; descendentes, ut provideant nobis. Quid ergo? Nos quomodo hic esse debemus, in quanta reverentia stare in loco isto, ubi Deus est operans et servans, angeli ascendentes et descendentes? Nimirum pœnitentes et exspectantes esse nos convenit. Hoc est enim oblivisci quæ retro sunt ignorare, reprobare, recogitare annos illos in amaritudine animæ nostræ, ac deinceps cogitatione simul et aviditate extendere nos in anteriora. Ad hoc venimus, in hoc positi sumus. Hæc sunt quæ exiguntur a nobis, præteritorum pœnitudo peccatorum, et futurorum expectatio præmiorum.

« Nunc sancti Angeli solemnizationi vestræ interfuerunt, » etc. tomo 6.

SANCTI BERNARDI

ABBATIS CLARÆ-VALLENSIS

SERMONES DE DIVERSIS

1084 SERMO I.

De fallacia et brevitate vitæ præsentis.

1. Vera omnino sententia, fratres, quoniam *tentatio est vita hominis super terram* (Job vii, 1): siquidem fallax est, nec simpliciter fallere consuevit. Ut enim multipliciter illudat hominibus, mutat faciem, mutat vocem: modo ait, modo negat, nec erubescit: de ipsa quantitate sua diversis diversa loquitur, imo et eidem diverso tempore contraria quoque suggerit et adversa. Modo enim se brevem esse causatur, modo simulat longiorem. Cum peccare delectat adhuc, gemit altius pro brevitate sua. Nec brevitatis falsa, sed gemitus fallax, quod id memoret cum mœrore, unde magis oportuerat gratulari. Siquidem bonum est ei, si sic agere perseverat, ut flagitiis ejus, quibus voluntas modum non ponit, vel necessitas finem ponat. Expediit ei qui semper moritur, ut corpore citius moriatur: magis autem ei bonum erat, si natus non fuisset homo ille. Et ipsa denique vitæ memoria brevioris remedium magis quam incentivum debuerat esse peccati, sicut scriptum est: *Memorare novissima tua, et in æternum non peccabis* (Eccli. vii, 40). Quod si usque adeo regnat in te peccatum, imo usque adeo delectat te servire peccato, ut doleas tibi modicum tempus esse quo servias ei, sed cœusque latam diligis viam, ut omnimodis optes, si posses, eam etiam facere longam; velis, nolis, non longe est finis ejus; sed tu, fateor, longe es a regno Dei, et firmissimum pepigisse videris cum morte fœdus, pactum cum inferno,

2. *Erraverunt*, ait Propheta, *in solitudine, in inaquoso: viam civitatis habitaculi non invenerunt* (Psal. cvi, 4). Solitudo hæc superborum est, quia solos sese reputant, solos appetunt reputari. Litteratus est; odit socium. Astutus in negotiis sæcularibus neminem vellet sibi similem inveniri. Pecuniosus est; si ditescere viderit alterum, cruciatur. Fortis est aut formosus; da ei parem, et contabescit. Solitarius est, sed erroneus. Errat in solitudine sua: non enim solus habitare poterit super terram. Nec mirum quod solitudini huic **1084** inaquosum additur; ut dicatur, *in solitudine, in inaquoso*. Sicut enim in solitudinibus aquæ deesse solent, et loca

(81) Nempe diaboli, de quo Apoc. xii: *Descendit ad vos diabolus habens iram magnam, sciens quam modicum tempus habet.*

A deserta sterilia quoque et arida esse consueverunt, sic superbiam impœnitentia comitatur. Elatum enim cor, durum et expers est pietatis, ignarum compunctionis, siccum ab omni rore gratiæ spirituat; quia superbis Deus resistit, humilibus vero dat gratiam (Jac. iv, 6). *Qui emittit fontes in convallibus, inter medium montium*, ait Propheta, *pertransibunt aquæ* (Psal. ciii, 10). Hinc est quod de se ipso miserabiliter conquerens ait; *Anima mea sicut terra sine aqua tibi* (Psal. cxlii, 6). Siquidem aquæ inopia non modo aridum, sed et sordidum fecit, dum non est quo laveris: et humanum cor lacrymas nesciens, non modo durum, sed et impurum esse necesse est. *Lavabo*, ait, *per singulas noctes lectum meum, ut conscientiæ maculas diluam. Lacrymis meis stratum meum rigabo* (Psal. vi, 7), ne in me quoque fiat quod scriptum est de semine quod *cecidit supra petram, et natum aruit, quia non habebat humorem* (Luc. viii, 6).

3. *Erraverunt in solitudine, in inaquoso: viam civitatis habitaculi non invenerunt*. Erraverunt plane in invio, et non in via. Neque enim via est lata via. Rectitudo quippe ad viam, lætitudine ad planitiem magis quem ad viam pertinet. Solitudo in via lata est via; et ubi nulla est via, totum est via. Sic est vita exposita vitiiis, latissimos habens hinc inde terminos, quia nullos terminos habens. Nec vita sane dicenda est, qua nimirum soli vivitur morti, Apostolo teste, qui ait: *Quia si secundum carnem viveritis, moriemini* (Rom. viii, 13). Sic nec circuitus via, et tamen impiorum est via, sicut scriptum est, *In circuitu impii ambulat* (Psal. xi, 9). Ipsa est spatiosa via, ejus latitudinis spatium nullis clauditur metis, ubi nec lex est, nec prævaricatio. Hujusmodi ergo filiis diffidentiae, qui totos sese corporeis voluptatibus et propriis voluntatibus tradiderunt, fiducialiter fallax vita brevem sese esse fatetur, ut carnaliter doleant, quod instar principis sui (81) modicum tempus se habere cognoscant, atque eo vehementius ad omne flagitium inardescant, sicut quidam dicere referuntur: *Non nos prætereat flos temporis, coronemus nos rosis antequam marcescant. Nullum pratium sit quod non pertranseat luxuria nostra, nullum sit expers luxu-*

riæ **1085** nostræ; ubique relinquamus signa lætitiæ, quoniam hæc est pars, et hæc est sors nostra. Et manifestius: *Manducemus et bibamus; cras enim moriemur* (Sap. II, 6-9; Isai. xxii, 13). Verum id quidem, respondebit eis cras iniustitia sua: nec manentem hic civitatem habent vel ipsi, qui viam civitatis habitaculi non invenerunt. Sed quod eo peccare festinant, prorsus insaniunt. Sane eisdem ipsis, si quando forte imminentis sibi mortis cœperint horrere memoriam, et terribilem expectationem iudicii contremiscere, continuo vitæ hujus fallacia longam esse mentitur: ut quam paulo ante brevem esse dolebant peccato vitam, nunc eandem repente inveniat usque adeo prolongatam, ut secure se posse putent non modicam adhuc partem consumere in peccatis, quod reliqua longa sit, et sufficiat ad agendam pœnitentiam pro peccatis. Cæterum sicut prioribus, nisi respicerint, timor quem timent eveniet, imo gravius quam quod vererent accidet eis, ut non modo flagitiorum tempus velociter transcat, sed et succedat tempus, aut magis æternitas suppliciorum; ita et his, cum dixerint, Pax et securitas, repentinus superveniet interitus (*I Thess. v, 3*), ut non possint nec dimidiare dies quibus sese somniant adhuc esse victuros, non illam, quam sibi interim pollicentur, dimidiationem explere diem.

4. Vobis, fratres, nec ab inani tristitiæ veræ brevitas, nec a fallaci consolatione simulatæ longitudinis timeo, quod certissime jam cœperitis ire in civitatem habitationis, nec ambuletis in invio, sed in via. Vereor autem ne vobis quoque, sed aliter, vita ipsa simulatione longitudinis illudere velit, non consolationem hinc afferens, sed magis inferens desolationem. Vereor, inquam, ne longiorem sibi vitam superesse quis reputans, et grandem sibi restare autumans viam, obruatur a pusillanimitate spiritus, et labores tantos et tam diuturnos sustinere posse desperet. Quasi vero non secundum multitudinem dolorum suorum in corde suo, consolationes divinæ lætificent animas electorum. Et nunc quidem secundum multitudinem dolorum, dum adhuc quasi ad mensuram dantur. Cæterum post hæc delectationes, non jam consolationes in dextera ejus usque in finem. Concupiscamus illam dexteram, fratres, quæ totos amplexabitur nos, suspiremus ad delectationes illas, ut, sicut breve est omnino tempus, etiam pauci videantur nobis dies præ amoris magnitudine. *Non sunt condignæ passionis hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis* (Rom. viii, 10). Jucunda promissio, et votis omnibus amplectenda. Non enim astabimus quasi inanes et vacui spectatores, nec gloria illa quasi extrinsecus revelabitur nobis, sed in nobis. Videbimus enim Deum facie ad faciem, sed non extra nos; quia in nobis erit, utique omnia in omnibus. Nimirum plena erit gloria illa etiam omni terra; quanto magis anima ipsa replebitur! *Replebimur*, inquit, *in bonis domus tuæ* (Psal. lxiv, 5). Et quid dico,

A quod non aderit nobis gloria, sed inerit? Nunc quoque in nobis est, sed tunc revelabitur. Nunc enim filii Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus.

5. Fratres mei, si non accepimus spiritum hujus mundi, sed spiritum qui ex Deo est, sciamus quæ a Deo donata sunt nobis. Ego enim dico quoniam omnia. Et, si mihi non creditis, Apostolo credite. *Qui proprio*, ait, *Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non omnia etiam cum illo nobis donavit?* (Rom. viii, 32.) Hæc nempe potestas filiorum Dei, quam dedit his qui receperunt eum. Hæc gloria cujusque fidelis, gloria quasi adoptati a Patre, per eum utique cujus gloriam vidimus, gloriam quasi Unigeniti a Patre. Audi denique potestatem: *Omnia*, inquit, *possibilia sunt credenti* (Marc. ix, 22).

6. Sed adhuc multa, inquires, graviter inquietant, multa evidentius adversantur. Et miror quomodo omnia data memores, quibus fere nulla famulantur ad votum. Servire nobis videntur aliqua, sed cum labore nostro, nec nisi prius servierimus eis. Jumenta ipsa, nisi fuerint a nobis nutrita, nisi domita, nisi fuerint pabulo sustentata, non adjuvant. Terra ipsa, quæ **1086** debuera nobis esse germanior, non sine sudore vultus nostri panem nobis ministrat: imo et cum coluerimus eam, spinas et tribulos germinat nobis. Et cætera omnia denique, si diligenter consideremus, servitium a nobis magis exigunt, quam exhibent nobis: ut ea interim sileam quæ sunt parata nocere, ut est ignis ad exurendum, aqua ad submergendum, fera ad lacerandum. Et hæc quidem ita se habent; sed tamen non mentitur Apostolus etiam alio loco manifestius asseverans scire se *Quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti* (Rom. viii, 28). Veruntamen solerter attende quod non ad libitum famulari, sed cooperari dicit ad bonum. Neque enim ad voluntatem serviunt, sed ad utilitatem; non ad voluptatem, sed ad salutem; non ad votum, sed ad commodum nostrum. Usque adeo siquidem in hunc modum omnia nobis cooperantur in bonum, ut inter hæc omnia etiam ea quæ nihil sunt numerentur, molestia, morbus, et ipsa mors, etiam et peccatum; quæ quidem constat naturas non esse, sed naturæ corruptiones. An vero ei peccata ipsa non cooperantur in bonum, qui ex eis humilior, ferventior, sollicitior, timorior et cautior invenitur?

7. Hæc sunt ergo primitiæ spiritus, hæc primitiæ regni, hæc gloria prælibatio, hoc potestatis initium, et arrha quædam paternæ hæreditatis. Cæterum cum venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est, ut ad votum deinceps omnia disponantur, quod indissolubili vinculo copulata sibi utile et jucundum, separari ultra non possint. Hoc nempe erit illud æternum gloriae pondus, de quo identidem ait Apostolus: *Momentaneum*, inquit, *hoc et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æter-*

num gloriae pondus operatur in nobis (*II Cor. iv, 17*). **A** I, perge ergo murmurare, et dicere: Longum est, grave est, non possum tam immania et tam diuturna portare! Apostolus momentaneum et leve perhibet esse quod tolerat. Et certe necdum a Judæis quinque quadragenas una minus accepisti; necdum nocte ac die in profundo maris fuisti (*II Cor. xi, 24, 25*), necdum plus omnibus laborasti (*I Cor. xv, 10*); postremo, necdum usque ad sanguinem restitisti (*Hebr., xii, 4*). Vide ergo quam non sunt condignæ ad gloriam passionis. Quod tribulationis est, momentaneum est et leve: quod gloriae, æternum est, et pondus etiam supra modum in sublimitate. Quid in incertum tibi dies et annos numeras? Transit hora, transit et pœna; nec accedunt sibi, sed cedunt potius et succedunt. Non sic gloria, non sic remuneratio, non sic merces ipsa laboris. Nescit vicissitudinem, nescit finem, manet tota simul, et manet in æternum. *Cum dederit*, inquit, *dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini* (Psal. cxxvi, 2, 3). Sufficit enim nunc cuique diei malitia sua, nec laborem suum potest reservare sequenti; sed omnium merces laborum in una illa die reddetur, cui altera non succedet. *Reposita est mihi corona justitiæ*, ait Apostolus, *quam reddet mihi*, non in illis, sed in illum diem justus Judex (*II Tim. iv, 8*). Melior est enim dies una in atriis illis super millia (Psal. lxxxiii, 11). Guttatim pœna bibit, liquando sumitur, per minutias transit: nam in remuneratione torrens est voluptatis, et fluminis impetus, torrens inundans lætitiæ, flumen gloriae [*alias, gratiæ*], et flumen pacis. Flumen plane est, sed quod affluit, non quod fluat vel effluit. Flumen vocatur, non quod transeat vel pertranseat, sed quod abundet.

8. *Æternum*, inquit, *gloriæ pondus*. Non enim nobis gloriosa vestis, non gloriosa domus, sed ipsa gloria promittitur. Si quid vero illorum aut similitum aliquando dicitur, figura est. Nam in veritate justorum expectatio non aliquid lætum, sed ipsa lætitia est (*Prov. x, 28*). Gaudent in cibis, gaudent in pompis, gaudent in divitiis, gaudent et in vitiiis homines; sed luctus extrema occupat ejusmodi gaudiorum, quod gaudium in materia convertibili mutari necesse sit re mutata. Accenditur cereus: non purum lumen est, sed lucerna; siquidem ignis ipse propria fomenta consumit, **1087** nec nisi ipsa consumptione fovetur. Porro deficiente materia etiam ipse deficiet, et ubi illam videris prorsus exustam, hunc quoque nihilominus exstinctum esse reperies. Sicut ergo flammæ illius novissima fumus occupat et caligo, sic lætitiæ lætæ rei in tristitiam commutatur. Nobis autem non favum mellis, sed purissimum et liquidissimum mel reposuit Deus; ipsam plane lætitiæ, vitam, gloriam, pacem, voluptatem, amœnitatem, felicitatem, jucunditatem et exultationem thesaurizavit nobis Dominus Deus noster: et hæc omnia unum, ut sit participatio Jerusalem in idipsum. Et hoc unum et idipsum non nisi ipse, sicut supra meminimus, dicente Apostolo quoniam erit Deus omnia in omnibus (*I*

A Cor. xv, 28), Hæc merces nostra, hæc corona nostra, hoc bravium nostrum: ad quod utinam sic curramus, ut comprehendamus! Fratres, nunquam prudens agricola seminandi opportunitatem reputat longiorem, qui futuræ messis desiderat ubertatem. Vestri autem dies, non minus utique quam capilli, omnes numerati sunt (*Luc. xii, 7*); et sicut pilus de corpore, sic et momentum de tempore non peribit (*Luc. xxi, 18*). Habentes ergo talem promissionem, charissimi, non deficiamus aut fatigemur aliquando: nec grave causemur onus Christi, quod teste ipso leve est; vel jugum, quod revera suave est (*Matth. xi, 30*): sed ad omne quod videmur portare pondus diei, æternum gloriae pondus cogitemus. Ad quam nos sua miseratione perducatur virtutum Dominus et rex gloriae; cui interim devota humilitate clamemus: *Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam* (Psal. cxiii, 9).

SERMO II.

De obedientia, patientia et sapientia; seu; de noscendo se ipsum, quod homines sumus.

1. Obsecro vos, fratres, per communem salutem, studiose suscipite datam vobis opportunitatem operandæ salutis. Obsecro per misericordiam, pro qua tam miserabiles vos facere studuistis, facite ad quod venistis, ad quod ascendistis de fluminibus Babylonis. *Super flumina Babylonis*, ait Propheta, *illuc sedimus et flevimus, dum recordaremur tui, Sion* (Psal. cxxxvi, 1). Nulla vobis hic nutriendorum liberorum cura, nulla sollicitudo quomodo placeatis uxoris: non de nundinis, non de negotiis sæcularibus, non de ipso victu et vestitu necesse est cogitare. Procul a vobis, magna quidem ex parte, diei malitia et sollicitudo vitæ. Sic abscondit vos Deus in abscondito tabernaculi sui. *Vacate*, itaque, *dilectissimi, et videte quoniam ipse est Deus* (Psal. xlv, 11). Verum, ut hoc quandoque possitis, curandum est vobis prius ut videatis quid estis vos, et, juxta ejusdem prophetæ vocem: *Sciant gentes quoniam homines sunt* (Psal. ix, 21). Huic duplici considerationi tota hæc vestra vocatio tribuatur, sicut sanctus orabat: « Deus, noverim me, noverim te (AUGUSTINUS, in *Confess. libris*). » Quomodo enim notus sibi videtur homo, laboris fugitans et doloris? aut quomodo scit se esse hominem, qui ad id paratus non est ad quod natus? *Homo*, inquit, *nascitur ad laborem* (Job. v, 7). Nam ad dolorem natum se dubitat, qui non natus est in dolore. Sed dolorem parturientis clamor, laborem prolis fletus indicat et vagitus. *Quoniam tu laborem et dolorem consideras*, ait Propheta (Psal. ix, 14). Labor in actionibus, dolor in passionibus est. Proinde qui se noverat hominem, ad utrumque paratus supplicii confessione dicebat: *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum* (Psal. lvi, 8). Et geminam hæc præparationem evidentius exprimens, de actione quidem: *Paratus sum*, ait, *et non sum turbatus, ut custodiam mandata tua* (Psal. cxviii, 60). De passione vero: *Ego*, inquit, *in flagella paratus sum, et dolor meus in conspectu meo semper* (Psal. xxxv, 18).

2. Nemo sane in hac misera vita geminam hanc vexationem se evadere gloriatur. Nemo quippe ex omnibus filiis Adæ sine labore hic vivit, nemo sine dolore. Est qui declinat aliquos, sed incidit procul dubio in graviores. *In labore, inquit, hominum non sunt, et cum hominibus non flagellabuntur.* Non tamen continuo **IOSS** sine labore sunt, aut minime flagellantur. Denique *propterea, inquit, tenuit eos superbia.* Gravis equidem labor. *Operi sunt iniquitate et impietate sua (Psal. LXXII, 5, 6).* Gravibus plane flagellis, siquidem *non est gaudere impiis, dicit Dominus (Isai. LVII, 21).* Quod enim nec laboris anxietatem nec flagelli sentiunt læsionem, ipsa jam insensibilitas vehementiam indicat passionis. Sudat pauper in opere foris: sed nunquid minus anxie dives intus in ipsa sua cogitatione laborat? **A**perit iste os suum in oscitatione; aperit ille in eructatione; et interdum ille gravius fastidio, quam iste inedia cruciatur. Postremo velint, nolint, non modo homines, sed etiam dæmones et faciunt et patiuntur quod providentia summa disposuit.

3. Cæterum nec leprosa obedientia, nec canina patientia commendatur. Inde est quod non simpliciter petimus ut fiat voluntas Domini, quam in omnibus et per omnia fieri certissime constat: voluntati enim ejus quis resistit? sed ut fiat *sicut in celo et in terra.* Quam nimirum adjectionem duabus quoque præcedentibus petitionibus nihilominus reor aptandam, ut Patrem nostrum qui in cælis est exoremus, quatenus et nomen ejus sanctificetur, et regnum ejus adveniat, et voluntas fiat (*Matth. vi, 9, 10*). Hæc omnia *sicut in celo, sic et in terra.* Alioquin ubi non sanctificatur nomen ejus? ubi jam regnum ejus non venit, quando in homine Jesu omne genu flectitur, coelestium, terrestrium et infernorum (*Philipp. II, 10*)? *Scio te quia es Sanctus Dei,* ait etiam ipse malignus (*Marc. I, 24*). At longe aliter et dissimili prorsus affectione nomen istud sanctificatur in cælis, ubi tam inenarrabili jucunditate clamatur: *Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus sabaoth (Isai. vi, 3).* Sic et regnat non in terra solum, verum etiam in gehenna, imperium habeas vitæ et mortis. Sed omnino dissimiliter regnat in his qui inviti serviunt, et qui voluntarie famulantur.

4. Bonus cibus obedientia, de qua nimirum et ipse Dominus ait: *Meus cibus est ut faciam voluntatem Patris mei (Joan. iv, 34).* Et Propheta: *Labores, ait, manum tuarum quia manducabis; beatus es, et bene tibi erit (Psal. CXXVII, 2).* Bonus cibus patientia pauperum, quæ non peribit in finem, panis lacrymarum, panis doloris. Verumtamen utriusque necessarium est condimentum, sine quo uterque insipidus non modo non reficiat, sed gustatus afferat mortem. Durissimus equidem cibus uterque, fratres, et nisi aliquod tertium saporabile apponatur, utique mors in olla. Quid vero tam saporabile quam sapientia? Nempe lignum vitæ est, quod et ipsas aquas Marath per Moysen dulcoravit (*Exod. xv, 25*). Farinula est, quæ pulmentum prophetarum per Elisæum saporat

vit (*IV Reg. iv, 41*). Ignis est, qui semper ardere præcipitur in altari (*Levit. vi, 12*). Oleum est, ob cuius inopiam virginibus fatuis ostium clauditur nuptiarum (*Matth. xxv, 12*). Sal est, quod nulli sacrificio deesse jubetur (*Levit. ii, 13*). Inde est quod insulsos homines dicimus, quos intelligi volumus minime sapientes. Et Dominus sal in nobis habere præcipit (*Marc. ix, 49*). Apostolus quoque omnem nostrum sermonem sale monet esse conditum (*Coloss. iv, 6*).

5. Puto tamen hanc ipsam, quam obedientiæ et patientiæ tertiam addi volumus, sapientiam nihilominus triplicem inveniri, ut nostrum hoc condimentum velut tribus quibusdam herbis conficiatur. Opus est enim ut justitia sit in intentione, hilaritas in operatione, humilitas in reputatione. Insipida namque Deo et insulsa quodam modo nostra obedientia, seu etiam patientia est, nisi omnium quæ vel agimus, vel patimur, ipse sit causa; quia et quidquid facimus, jubemur facere in gloriam Dei; et non si quid patimur, sed si quid propter justitiam patimur, beati. Oportet autem pusillanimitatem quoque et tristitiam in omnibus quæ agenda sunt vel toleranda caveri; quia hilarem datorem diligit Deus (*II Cor. ix, 7*). Denique hilaritas ipsa et devota voluntas ad eam quam supra diximus præparationem specialiter noscitur pertinere. Porro elationem super omnia fugere necesse est. Quisquis enim altum sapit, et opus ejus, et patientia vanum **IOSS** sapit: nec gravior ullus sapor, aut magis contrarius est veritati. Videsne quam sit utile homini scire se hominem, ut proinde sit paratus ad mandatorum obedientiam, et tolerantiam flagellorum: ac deinceps studeat ut, qui nec laborem interim potest effugere nec dolorem, sic saltem laboret et doleat ut hæc sibi in cibos transeant salutares? Siquidem *melior est obedientia quam victimæ (I Reg. xv, 22)*; et: *Melior est patiens viro forti (Prov. xvi, 32).* Inobedientia est causa mortis: omnes experimur, omnes morimur propter eam. Impatientia animæ perditio est, dicente Domino: *In patientia vestra possidebitis animas vestras (Luc. xxi, 19).* Nihilominus autem sapientia quoque, quam diximus, necessaria est ad salutem. Siquidem non solum propter inobedientiam quibus obedientia defuit, aut propter impatientiam qui patientia caruerunt; sed et qui non habuerunt sapientiam, propter suam insipientiam perierunt.

6. Et hæc quidem ut sciant homines quoniam homines sunt, actionibus jam et passionibus deputati; erat quando in actione et meditatione positus erat homo, sine passione habens actionem, habens etiam sine labore meditationem. Dico autem quando positus est in paradysum, ut operaretur et custodiret. Verum hinc quoque si non caderet, erat aliquando promovendus, ut sola jam frueretur contemplatione: sicut et ex hoc inferiori gradu, quem modo tenet, nisi resurgere satagat, in infimum est quandoque casurus: videlicet ut in sola jam passione versetur, quod nec opus ratio, sed tantum passio apud

inferos sit. Felix quidem ejus animam corpus non aggravabat, quia nec corrumpebatur. Sed longe felicior, si ad hoc pervenisset, ut minoratus actu, plenius perfectusque perciperet sapientiam, gratis diligens corpus, tanquam in nullo indigens corpore. Esset enim hic pulcherrimus ordo, et erit adhuc quando erit. Neque enim aliquatenus desperandum, ut videlicet sicut anima Deo, sic animæ caro dicere videretur: *Quoniam bonorum meorum non eges; Adimplebis me lætitia, ait, cum vultu tuo (Psal. xv, 2, 11).* Inde plenitudo, inde satietas, cum apparuerit gloria tua. Nam quod de corporum reformatione, et conformatione claritati corporis ejus expectamus, ex abundantia quodam modo et mensuræ superfluentia erit: ut feliciter quidem in ipsius glorificatione, sed non principaliter gaudeamus. *Uxor, inquit, tua, sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ.* Honorabitur caro, sed juxta mensuram suam, non in medio domus habitans, sed seorsum; nec in facile nobis, sed in latere constituta. *Filii tui, sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ (Psal. CXXVII, 3).* Nimirum opera etiam ipsa non deerunt, sed quæ nunc fiunt, non quæ fient tunc: sicut scriptum est: *Opera enim illorum sequuntur illos (Apoc. xiv, 13).* Verum etsi gratulemur et agamus gratias Deo super his quæ ipsius adjutorio gessimus, non primum tamen eis locum dabimus, sed in circuitu locabuntur.

7. Nunc vero in regione corporum habitantes, corporibus sumus obnoxii, et ex quo dissipaverunt legem parentes nostri, non modo faciendi tempus est, sed etiam patiendi, et omnium nostrum amplius labor et dolor. Durus equidem cibus est hordeaceus panis; sed offenso rege, pulsus palatio miles quamlibet delicatus, ad unum forte quem solum habet servulum divertere opus habebit: ibi fovere lateras, et insolita capere prandia apud eum; regales delicias pulvis rusticanis, ac nobiles stratus sterquilinio mutare servuli, juxta illud propheticæ lamentationis: *Qui nutriebantur in croceis amplexati sunt stercora (Thren. iv, 5).* Ibi quoque maxime propheta deplorat, oblitus propriæ conditionis ingenuas creaturas tantam dissimulare miseriam: nec modo non reputare quod tolerant, sed tanquam bona magna complecti, quæ paulo minus extrema sunt mala. Propterea siquidem et de se ipso ait: *Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus (Thren. iii, 1).*

IOSS 8. Gemamus nos sub hoc onere, fratres, et præsentibus deprecemur ærumnas. Frequenter quisque nostrum in vocem piæ querimonie erumpat, et clamet; *Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis hujus? (Rom. vii, 24)* Studeamus etiam furari aliquando nosmetipsos; et a pessimis occupationibus istis subripere vel ad horam: jaculari animos, vibrare corda in id quod suum est, et quod quanto naturalius, tanto suavius est. Hoc enim est quod dicitur: *Vacate, et videte quoniam ego sum Deus (Psal. xlv, 11).* Neque enim est oculorum vi-

(81) Sic alibi Bernardus ait, Christum in vita passivam habuisse actionem, in morte activam

sio ista, sed cordium, cum Dominus dicat: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Matth. v, 8).* Proprium hoc cordis bonum; nec servili ad hoc indiget instrumento. Proprius enim animæ cibus est, de quo Propheta: *Arui, inquit, cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum (Psal. ci, 5).* Sane quod dicimus: Dictu facilius nihil est; in comparatione dicimus operum, quod longe sit volubilius lingua, quam dextera, et levius hæc ad verbum, quam ad actum illa moveatur. Alioquin et dictu et actu cogitatus facilius est, quod in eo quidem suo ipsius ore loquatur anima, suis videat oculis, suis manibus operetur. Quamvis et hic interdum laborare eam necesse est etiam in gemitu suo, et intra proprium quoque cubile compungi. Siquidem usque adeo vita nostra inferno appropinquavit, qui solius utique passionis est locus, ut et actionem passio, imo et ipsam quoque cogitationem actio et passio pariter occuparint. Nonne enim nobis quodam modo passivæ sunt actiones (81), et in cogitationibus etiam dolor et labor? Heu vitula Ephraim docta diligere trituram (*Osee. x, 11*), assaeta jugo, ignara quietis! quando veniam et apparebo ante faciem Dei? Quando cessabunt hæc omnia, et jam non erit amplius neque luctus neque clamor, sed nec ullus dolor neque labor ullus? Quando inebriabit animam ubertas domus Dei, et torrens ille indeficiens voluptatis divinæ? Quando totam sibi eam serenissimi contemplatio luminis vindicabit? Filioli, concupiscamus in atria Domini; crebro suspiremus illuc. Patria nostra ipsa est, odoremus [*alias adoremus*] saltem et a longe salutemur eam. Amen.

SERMO III.

*De cantico Ezechie regis, * Ego dixi in dimidio dierum meorum, * etc. (Isa. XXXVIII, 10-20.)*

Viri sanguinum et dolosi non dimidiabunt dies suos (*Psal. LIV, 24*), perseverantes in sua vetustate usque ad mortem; et hoc quia non timent Dominum. Verum qui timore Dei initiatur ad sapientiam, is continuo dimidiat dies suos, exclamans præ timore: *Vadam ad portas inferi.* Cujus utique inferi metu cum cæperit quiescere a malis, incipit de bonis quærere consolationem, quia necesse est in alterutro consolari. Est autem bona consolatio de spe salutis æternæ, in quam, sublatis peccatis quæ separabant inter ipsum et Deum, per Dei gratiam reviviscit et hilarescit. In quo cum cæperit proficere, quia hoc est pie vivere in Christo, necesse est, teste Scriptura, persecutionem patiatur (*II Tim. iii, 12*): ut recens gaudium vertatur in mœrorem, et dulcedo boni, vix summis, ut ita dicam, labiis a tacta, in amaritudinem commutetur, ita ut libeat dicere: *Versa est cithara mea in luctum, et cantatio mea in plorationem (Job. xxx, 31).* Plorat ergo amarius amissam dulcedinem, quam prius fleverat admissam peccatorum amaritudinem: et hoc tandiu facit, donec, Deo miserante, consolatio redit. Qua denuo passionem sustinuisse, sermone in feria 4 majori, num. 11.